

Innspill til disposisjon, handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen

Oslo kommune setter pris på å kunne komme med innspill i arbeidet med handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen. Det vises til tidligere innspill fra Oslo kommune ved Bydel Søndre Nordstrand, Tannhelsetjenesten og Helse- og velferdsetaten. Nedenfor følger kommentarer til dokumentet som skisserer innholdet i den kommende handlingsplanen. Siden synspunktene baserer seg på et utkast med stikkord og henvisninger til planlagt tekst i sluttdokumentet, kan det være at forhold som dette høringssvaret tar opp, allerede er ivaretatt. Uansett håper vi at bidraget fra Oslo kommune kan komme til nytte i prosessen videre.

1 Dokumentet ”Utkast til disposisjon, innsatsområder og delmål”

Kapittel 2: Det er positivt at kapitlet skal være framtidsrettet og belyse dagsaktuelle tema. Det foreslås oversikt over mottakere av mat knyttet til offentlig forpleining, norske utdanninger innen ernæring, husholdningers utgifter til mat og se utgiftene i sammenheng med inntekt, matvarekjeder og -butikker, import av matvarer og egenproduksjon og aktuelle lover og forskrifter innen området.

Kapittel 3: Begrepet ”et sunt kosthold” foreslås definert. Sunt kosthold for eldre med nedsatt allmenntilstand og liten matlyst skiller seg for eksempel fra et sunt kosthold for unge i vekst.

Hedmark Fylkeskommune har visjoner om ”Å gjøre det enklere å velge sunt” eller ”Det skal være enkelt for alle å velge sunt”. Formuleringene tydeliggjør at forholdene må tilrettelegges for at individet skal ha mulighet for et sunt kosthold i sin hverdag. Det foreslås at hovedmålene i handlingsplanen også fanger opp dette poenget.

Punktet om redusert forbruk av sukker foreslås omformulert til redusert forbruk av sukker *og mat med tilsatt sukker*. Punktet om redusert forbruk av salt foreslås omformulert til redusert forbruk av salt *og mat med tilsatt salt*. Dette for å tydeliggjøre at sukker og salt ikke sees på kun som enkeltstoffer befolkningen skal spises mindre av. Begrepene sukker og salt bør defineres.

Det foreslås et nytt mål for kostholdet med tanke på grupper i befolkningen som er avhengig av mattilbud gjennom offentlig forpleining: Mattilbudet til personer som mottar forpleining er i tråd med anbefalingene.

Kapittel 4: Individrettet ernæringsarbeid må sees i sammenheng med tilgangen til sunne matvarer. Dette understreker betydningen av strukturelle tiltak også for det individrettede arbeidet. Innen pleie- og omsorg vil strukturelle tiltak på ernæringsområdet kunne få stor betydning for individets mat- og måltidstilbud. I rapporten ”Utviklingstrekk i helse- og sosialsektoren” (SHdir, 2006) framkommer en stor økning i antall personer over 67 år fremover. Dette tilsier at strukturelle tiltak for ernæringsarbeidet knyttet til seniorområdet og pleie- og omsorg vil ha stor betydning for eldres helse og livskvalitet.

Kapittel 5: I det foreliggende utkastet er det i noen sammenhenger vanskelig å skille innsatsområder fra hverandre. Tittelen på innsatsområdene blir viktig fordi den raskt skal gi oversikt over prioriterte tema. Nedenfor følger kommentarer til enkelte av innsatsområdene. Noen av kommentarene kan sees i sammenheng med forslag som framkommer i tiltaksoversikten eller som forslag til nye tiltak.

5.1 *Kommunikasjon om mat og kosthold*

- ◆ Målgrupper for kommunikasjon om mat og kosthold bør blant annet være ledere og medarbeidere i matvareindustri, matbutikker, kiosker og serveringssteder.

5.4 *Sunne måltider i barnehage og skole*

- ◆ Skolefritidsordning bør inngå i innsatsområdets tittel.
- ◆ Det forstås slik at dette innsatsområdet ikke skal omtale behovet for kompetanse blant ansatte i barnehage, skolefritidsordning, skole eller skolehelsetjenesten. Det foreslås å vise til innsatsområdet som omtaler ernæring i grunnutdanning og videreutdanning av helsesøstere, lærere og førskolelærere.
- ◆ Tiltak under innsatsområdet bør også ha til hensikt å bidra til innkjøpsavtaler som fremmer sunt mattilbud i barnehager, skolefritidsordninger og skoler.
- ◆ Samarbeid med foreldreutvalg bør vektlegges.
- ◆ Arbeidet med å følge opp barnehagens rammeplan bør bidra til at barna får gode holdninger til mat og sunne kostholdsvaner.

5.7 *Sunt kosthold i eldre år*

- ◆ Hjemmeboende eldre er en heterogen gruppe. Det er noe uklart om innsatsområdet skal omfatte både spreke og skrøpelige personer.
- ◆ Innsatsområdet er nært knyttet til tema i kapitlet om ernæring i helse- og sosialtjenesten, og bør vurderes å bli vist til.
- ◆ Tannhelse, fastleger og frivillige organisasjoner er ikke nevnt som stikkord i delkapitlet, men forventes å inngå i sluttokumentet. Forebyggende hjemmebesøk til eldre og seniorveiledertjeneste kan ha betydning for å fange opp eldre som står i fare for å utvikle feil- og underernæring.
- ◆ I all matforsyning må det tas hensyn til personer som trenger spesialkost på grunn av sykdom eller har behov for individuelle tilpasninger av måltidet eller mattilbudet.
- ◆ Det er behov for økt kunnskap også hos personell som ikke direkte er involvert i tilberedning og servering av mat til eldre, som for eksempel bestillere av hjemmetjenester.
- ◆ Eldrerådene i kommunene bør trekkes inn.

5.8 *Ernæring i helse- og sosialtjenesten*

- ◆ Individrettet forebygging må sees i sammenheng med tilgang til mat og strukturelle tiltak utenfor helse- og sosialtjenesten.
- ◆ Det regnes med at også behov for og betydningen av ernæringskompetanse i primærhelsetjenesten vil bli omtalt i sluttokumentet.
- ◆ Det er ønskelig at innsatsområdet sees i sammenheng med den kommende Omsorgsmeldingen.
- ◆ Ernæringsområdet bør styrkes i boligsosialt arbeid. Slikt arbeid kan inngå i rusomsorg og psykisk helsearbeid, men omfatter også andre grupper med vanskelige levekår.

5.9 *Kunnskap og kompetanse om kosthold*

- ◆ Dette innsatsområdet sees i sammenheng med innsatsområdet 5.1, 5.4 og 5.8. I foreliggende utkast synes skillelinjene mellom disse tre innsatsområdene noe uklare.

5.10 *Kostholdsarbeid i partnerskap for folkehelse*

- ◆ Partnerskap foreslås mellom høgkoler, helseregioner og Fylkesmannen for å styrke ernæringsområdet i grunnutdanninger.

- ◆ Partnerskap foreslås mellom høyskoler, Fylkesmannen og Fylkeskommunen om videreutdanning innen ernæring til ansatte i barnehager, skolefritidsordninger, skoler og helsestasjons- og skolehelsetjenesten.

5.11 *Forskning og overvåking*

- ◆ Med tanke på å innhente data om ernæring i pleie- og omsorgstjenestene bør det vurderes å omtale KOSTRA og IPLOS.

2 Foreslåtte tiltak

Ulike aktører har kommet med interessante innspill som er opplistet i tiltaksoversikten. Forslaget om å etablere matstudio i Oslo er noe vi ønsker å høre mer om.

Målsettingen med handlingsplanen er å identifisere konkrete tiltak som kan bidra til bedre helse gjennom bedre kosthold i befolkningen, og tiltakene vil kun kunne forplikte sentrale myndigheter. Behovet for å bygge allianser og samarbeide med eksterne aktører for å oppfylle målsettingene tilsier at det bør vurderes om handlingsplanen skal gi eksempler på eksterne aktører og hvordan samarbeid kan utvikles og følges opp i planperioden. Eksterne aktører bør når handlingsplanen foreligger gis mulighet til å melde sin interesse for å delta innen de ulike innsatsområdene.

I tillegg til å knytte tiltakene til innsatsområde og arena, bør tiltakene vises i sammenheng med målgruppe, hovedansvarlig for gjennomføring og aktuelle samarbeidspartnere. Ved utvelgelse av tiltak til handlingsplanen bør antallet tiltak vurderes. Dersom mange tiltak velges ut, foreslås det en prioritering og tidsangivelse for når ulike tiltak skal gjennomføres i løpet av planperioden. En handlingsplan med færre, men kraftfulle tiltak, er et alternativ som bør vurderes. Pilotprosjekter anbefales for å utprøve tiltak. Del- og sluttevaluering av de utvalgte tiltakene vil være nødvendig.

Utover tiltak omtalt i avsnitt 1, er det ønskelig at følgende tiltak vurderes:

5.1 *Kommunikasjon om mat og kosthold*

- ◆ ”Norske anbefalinger for ernæring og fysisk aktivitet” visualisert med praktiske mateksempler.

5.2 *Sunn mat i et mangfoldig marked*

- ◆ Verktøy for å kartlegge matbutikker, kiosker, bensinstasjoner og serveringssteder innen et geografisk område og deres mattilbud.

5.8 *Ernæring i helse- og sosialtjenesten*

- ◆ Ordninger med ernæringsgrupper og kostombud i pleie- og omsorgstjenestene
- ◆ Klinisk ernæringsfysiolog for individuell veiledning i sykehjem og åpen omsorg.
- ◆ Ernæring som tema i EffektiviseringsNettverkene.

5.10 *Kosthold i partnerskap for folkehelse*

- ◆ Verktøy for å bidra til at ernæring skal inngå som del av offentlig planarbeid.

Når handlingsplanen foreligger, ønsker Oslo kommune å se dokumentet og tiltakene i sammenheng med oppfølgingen av Folkehelseplan for Oslo der et av innsatsområdene er kosthold. Ved behov for nærmere opplysninger knyttet til innspillene, vennligst kontakt faglig leder Vigdis Brit Skulberg, tlf. 23 48 31 03. Lykke til i det videre arbeidet med handlingsplanen.